

Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Bölgelerde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Soru Sorma Stratejileri ve Karşılaştıkları Sorunlar

Nida
EMİNOĞLU⁷

Gaziantep
Üniversitesi

Türkiye

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Makale geliş tarihi: 21.03.2020

Makale kabul tarihi:23.05.2020

Özet: Araştırmanın amacı sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejilerini genel olarak incelemek ve sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejilerini kullanırken karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde zorunlu hizmet bölgesinde görev yapan yedi sınıf öğretmeni ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda sınıf öğretmenlerinin açık uçlu ve kapalı uçlu soruları tercih ettikleri, soruları daha çok dersin anlaşılıp anlaşılmadığını ve ön bilgileri ölçmek için kullandıkları, çoğunlukla hatırlama ve anlama düzeyinde soru sordukları bulgularına ulaşılmıştır. Öğretmenler, soru sorarken karşılaştıkları sorunların genellikle öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Soru sorma stratejileri, Sorun, Sınıf öğretmeni.

Bu makaleye atıf yapmak için: Eminoğlu, N. (2020). Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Bölgelerde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Soru Sorma Stratejileri ve Karşılaştıkları Sorunlar, *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 2(1), 36-47

⁷ Sorumlu Yazar- Nida Eminoğlu, Gaziantep Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, E-mail: nidaeminoglu@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-7239-151X

Questions Strategies and Encountered Problems of Primary School Teachers Who Work In Regions With Low Socio-Economic Level

Nida
EMİNOĞLU⁸

Gaziantep
University

Turkey

Article Type: Research Article

Received Date: 21.03.2020

Accepted Date: 23.05.2020

Abstract: The aim of the study is to examine the questioning strategies of the primary school teachers working in low socio-economic regions and to reveal the problems faced by the primary school teachers while using the questioning strategies. For this purpose, a focus group meeting was held with seven primary school teachers working in the mandatory service areas in Şahinbey district of Gaziantep province. Content analysis technique was used in the analysis of the data obtained. As a result of the study, it was found that the primary school teachers preferred open-ended and closed-ended questions, the questions were used to measure preliminary information, to determine whether the lessons were understood or not, and they mostly asked questions at the level of remembering and understanding. The teachers stated that the problems they encountered while asking the questions were generally due to the low level of student's readiness.

Keywords: Questioning strategies, Problem, Primary school teacher.

To cite this article: Eminoğlu, N. (2020). Sosyo-Ekonomik Düzeyi Düşük Bölgelerde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Soru Sorma Stratejileri ve Karşılaştıkları Sorunlar, *Anadolu Türk Eğitim Dergisi*, 2(1), 36-47

Giriş

⁸ Corresponding Author- Nida Eminoğlu, Gaziantep University Master Student, Educational Sciences, E-mail: nidaeminoglu@gmail.com ORCID NO: 0000-0002-7239-151X

"Düşünme" eylemini yerine getirmenin en önemli ve ilk basamağı soru sormaktır. Soru sorma, düşünmeyi harekete geçiren bir yöntem olarak kabul edilir (Aristoteles, 1996). Düşünmenin gerçekleştiği her ortamda ise gerçek anlamda "öğrenme" meydana gelir. Daha açık bir ifade ile öğrenme; bireyin zihninin düşünmeye açık olduğu anlarda ve özellikle karşı karşıya kaldığı sorulara cevap bulmaya çalıştığı durumlarda daha anlamlı ve hızlı olmaktadır (Robbins, 1995). Soru sorma; problem çözme, öğrenme, karar verme, akıl yürütme, yaratıcı ve eleştirel düşünme gibi birçok karmaşık zihinsel işleme yapısal olarak gömülmüş ve daha fazla bilgiye ulaşmayı amaçlayan sözsel bir eylemdir (Cuccio-Schirripa ve Steiner, 2000). Düşünmeyi başlatan ve uyaran sorular sorabilmek, eğitim sürecinin uygulanmasında en önemli görevi üstlenen öğretmenlerin, dikkat etmesi gereken konuların başında gelmektedir. Öğrencilere yöneltilen sorular taksonomi ya da bir düzene dayalı olarak hazırlandığında, öğretimde öğretmene kolaylık sağlayacak ve öğrencinin üst düzey becerilerini kuvvetlendirecektir. Bunun yanında soruların sadece bir ya da iki basamakta gruplaşmasını önleyecektir (Büyükalın, 2004). Bu sınıflamalardan biri de Bloom'un bilişsel alan taksonomisidir.

Bloom'un bilinen sınıflamasını öğrencisi Krathwohl, arkadaşlarıyla birlikte gözden geçirmiş ve yenilemiştir. Yeni sınıflamada bilişsel alan, içerik ve süreç olmak üzere iki boyuta ayrılarak incelenmiştir (Krathwohl, 2002). Orijinal sınıflamada olduğu gibi, yenilenmiş olanda da bilişsel süreç boyutları, basitten karmaşığa bir hiyerarşi içinde altı temel kategoriden oluşmaktadır. Bilişsel süreç basamakları hatırlama, anlama, uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma kategorilerinden oluşan yenilenmiş Bloom Taksonomisi'ni bilmek ve sordukları sorularının bilişsel düzeylerini bu Taksonomiye göre hazırlamak ve bunlara uygun düzenlemeler geliştirmek; konunun anlaşılmasını ve kalıcılığını ve sonuç olarak da derslerin amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

İlgili literatür incelendiğinde çeşitli branşlarda görev yapan öğretmenlerin soru sorma stratejileri ile ilgili çalışmalara rastlanmıştır (Altun, 2010; Aydemir ve Çiftçi, 2008; Bay, 2011; Büyükalın Filiz, 2002; Erkuş ve Kılıç, 2015; Geçer, 2004; İskamya, 2011; Kadayıfçı ve Kaynak, 2017; Kılıç, 2010; Şanlı, 2019). Ancak sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejileri ve soru sorma sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin yaşadıkları bölgelerdeki okullarda öğrenci-öğretmen oranları ve sınıf büyüklükleri de artmaktadır (Ekinci, 2011). Olumsuz çevre şartlarında büyüyen çocukların düşük düzeyde bilişsel beceri gösterme olasılıklarının olduğunu, bu durumun da çoğunlukla daha sonraki okul başarılarını etkilediğini gösteren çeşitli araştırma bulguları mevcuttur (Hess 1970; Lazar ve Darlington 1982. Akt. Bekman 1998). Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde öğrencilerin genel olarak akademik başarılarının diğer bölgelere göre daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Tomul ve Çelik, 2009). Bu araştırma çalışma grubunun Gaziantep ilinin sosyo- ekonomik düzeyi düşük bir bölgesinden seçilmesi açısından; bu alandaki eksikliği gidermesi ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejileri ile ilgili öneriler getirmesi bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejilerini ve soru sorma sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Bu genel amaç kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır:

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin;

1. Sınıfta öğrencilerine yönelttiği soru türleri ve bu soruları sorma amaçları nelerdir?
2. Soruları sorma zamanları ve soruların düzeyleri nedir?
3. Soruların bilişsel süreç basamaklarına göre dağılımı nasıldır?
4. Soru sorarken karşılaştığı sorunlar ve bu sorunların kaynakları nelerdir?

Yöntem

Bu araştırma, durum araştırması (örnek olay) deseninde nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma ayrıntılı ve derinlemesine veri toplamayı sağlarken, katılımcıların bireysel algılarını, deneyimlerini ve bakış açılarını doğrudan öğrenme olanağı vermektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Durum çalışmalarında güncel bir olgu ya da olay kendi çerçevesi içinde ele alınarak betimlenir. Araştırmanın sorularına yönelik olarak elde edilen veriler ve kanıtlar derinlemesine incelenir ve değerlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin öğrenme ortamlarında kullandıkları soru sorma stratejileri ve karşılaştıkları sorunlar elde edilen verilerle derinlemesine betimlenmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla çalışma grubundan elde edilen veriler odak grup görüşmesi ile toplanmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılabilir olan veri toplama yöntemlerinden biri de odak grup görüşmesidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Odak grup görüşmesi grup dinamiklerinden faydalanarak, zengin bir veri seti oluşturmaya yardımcı olması açısından tercih edilmiştir. Bunun yanında bireysel görüşme ile akla gelmeyecek bazı konuların, grup görüşmelerinde diğer bireylerin açıklamaları çerçevesinde akla gelmesi ve ek yorumlarda bulunmaya olanak vermesi gibi bir çok fayda sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.157).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; Gaziantep ili Şahinbey ilçesinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılında, zorunlu hizmet bölgesindeki ilkokullarda görevli bulunan 1.,2.,3. ve 4. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunda yer alan katılımcılar amaçsal örnekleme yoluyla tespit edilmiştir. Amaçsal örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile Gaziantep; Şahinbey ilçesinde sosyo-ekonomik düzeyi düşük, zorunlu hizmet bölgesinde bulunan okullarda görev yapan öğretmenler seçilmiştir. Sınıf öğretmenlerin seçiminde hizmet yıllarının beş yıldan az olmamasına dikkat edilmiştir. Bu örneklem yönteminde temel görüş önceden belirlenen bir dizi ölçütü karşılayan grupla çalışılmasıdır (Teddlie ve Yu, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özelliklerine yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri

Cinsiyet	N	%
----------	---	---

<i>Anadolu Türk Eğitim Dergisi-2020-2(1)</i>		<i>Anatolian Turk Education Journal-2020-2(1)</i>	
Kadın	5	71,4	
Erkek	2	28,6	
Toplam	7	100	
Görev Süresi			
1-5 Yıl	-	-	
6-10 Yıl	1	14,3	
11-15 Yıl	5	71,4	
16-20 Yıl	1	14,3	
Toplam	7	100	

Araştırmaya; 5 kadın, 2 erkek olmak üzere toplam 7 gönüllü sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin 1'i 6-10 yıllık, 5'i 11-15 yıllık ve 1'i 16-20 yıllık mesleki kıdeme sahiptir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %90'ı lisans mezunu %10'u ise yüksek lisans mezunudur. Ayrıca öğretmenlerin tamamı eğitim fakültesi sınıf öğretmenliği lisans programı mezunudur.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada nitel veriler, nitel araştırma görüşme türleri arasında yer alan “odak grup” görüşmesi yoluyla elde edilmiştir. Günümüzde odak grup görüşmesi akademik çalışmalarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Bloor, Frankland, Thomas ve Robson, 2001; Krueger ve Casey, 2000; Morgan, 1997). Görüşme sırasında sorulacak sorular önceden planlanarak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formu dört sorudan oluşmaktadır. Sorular hazırlanırken uzman görüşünden faydalanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmaya yedi sınıf öğretmeni katılmış ve yine bir sınıf öğretmeni moderatörlüğünü yapmıştır. Araştırmacı aynı zamanda moderatörlük görevini yapmıştır. Moderatörün sorumluluğu, herkese konuşma şansı vererek, gruba açık ve net sorular yöneltmek ve grup üyelerinin etkileşimine yardımcı olmaktır (Gibbs, 1997). Öğretmenlerin uygun olduğu zamanda, kayıt cihazının ve oval oturma düzeninin oluşturulduğu sınıf ortamında, bir moderatörün yer aldığı görüşme oturumu yapılmıştır. Katılımcıların 1-7 arasında yer alan sıra numaralarını yakalarına takmaları sağlanmış ve sıra numaralarına göre oturma düzeni oluşturulmuştur. Moderatör tarafından katılımcılara görüşme öncesinde soru sormanın amaç ve işlevleri, soru türleri vb. konularda bilgi verilerek, hatırlatma yapılmış ve katılımcılardan çalışmaya gönüllü olduklarına dair sözlü onay alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Öncelikle öğretmenlerden görüşme yoluyla toplanan veriler dikte edilmiştir. Birbirine benzeyen kodlar, belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek, verilerin kolay anlaşılabilir olması sağlanmaya çalışılmıştır. Temaların altında toplanan kodlarda frekans (f) ve yüzdelere (%) de yer verilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin kullandıkları soru türlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin kullandıkları soru türleri

Soru Türleri	Frekans	Yüzde %
Açık uçlu soru	5	38,5
Kapalı uçlu soru	5	38,5
Yanıtı beklenmeyen soru	3	23
Toplam	13	100

Tablo 2'ye göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğunlukla açık uçlu sorular (% 38,5), kapalı uçlu sorular (% 38,5) ve yanıtı beklenmeyen sorular (% 23) kullandıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler kullandıkları soru türlerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı Ö1: “Derslere ve konu işleyişine göre soru türleri değişiklik gösteriyor. Ders konusuna giriş yapmadan önce öğrencilerin ön bilgilerini ölçmeye yönelik kapalı uçlu ve açık uçlu soru sorulara ağırlık veriyorum. Konu işleyişi sırasında ve gelecek konuları sezdirmeye yönelik yanıtı beklenmeyen soruları kullanıyorum.”

Katılımcı Ö7: “Ağırlıklı olarak öğrencinin dersi anlayıp anlamadığını ölçmeye yönelik açık uçlu ve kapalı uçlu sorular yöneltiyorum.”

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin soru sorma amaçlarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin soru sorma amaçları

Soru Sorma Amaçları	Frekans	Yüzde %
Konunun anlaşılıp anlaşılmadığını anlamak	7	46,7
Ön bilgileri ölçme	5	33,3
Dersi dinlemeyenleri tespit etmek	3	20
Toplam	15	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %46,7'si konunun anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek amacıyla, %33,3'ü öğrencilerin ön bilgilerini(hazır bulunuşluk düzeyi) ölçmek, %20'si dersi dinlemeyenleri tespit etmek için sorular yönelttiklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler soru sorma amaçlarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı Ö2: “Çoğunlukla dersin sonunda konunun anlaşılıp anlaşılmadığını anlamak amacıyla öğrencilere soru sorarım.”

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin soru sorma zamanlarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmenlerin soru sorma zamanları

Soru Sorma Zamanları	Frekans	Yüzde %
Dersin sonunda	7	41,2
Dersin işlenişi sırasında	5	29,4
Dersin başında	5	29,4
Toplam	17	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %41,2'si dersin sonunda, %29'ü dersin başında ve dersin işlenişi sırasında soru sorduklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenler soru sorma zamanlarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı Ö5: “Genellikle dersin her aşamasında öğrencilere sorular yöneliyorum. Dersin başında konuya dikkat çekmek amacıyla dersin ortasında dersi takip edip etmediklerini anlamak için dersin sonunda ise konunun anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek amacıyla öğrencilere sorular soruyorum.”

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin sordukları soruların bilişsel süreç basamaklarına göre dağılımını gösteren bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 5. Soruların Bilişsel Süreç Basamaklarına Göre Dağılımı

Bilişsel Süreç Basamakları	Frekans	Yüzde %
Hatırlama	5	38,5
Anlama	5	38,5
Uygulama	2	15,3
Çözümleme	1	7,7
Değerlendirme	-	-
Yaratma	-	-
Toplam	13	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %38,5'i öğrencilere yöneltilen soruların hatırlama düzeyinde, yine %38,5'i anlama düzeyinde, % 15,3'ü uygulama %7,7'si çözümleme düzeyinde sorular sorduklarını belirtmişlerdir. Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin soru sorarken karşılaştıkları sorunlar ve sorunların kaynaklarına yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 6. Soru sorarken karşılaşılan sorunların kaynakları

Sorun kaynakları	Frekans	%
------------------	---------	---

Öğrenci	5	33,4
Ders Kitabı	3	20
Öğretmen	3	20
Zaman	2	13,3
Öğretmen Kılavuz Kitapları	2	13,3
Toplam	15	100

Çalışmanın dördüncü alt problemi olan öğretmenlerin soru sorarken karşılaştıkları sorunların neler olduğu ve sorunların kaynaklarına ilişkin görüşlerine bakıldığında öğretmenlerin, % 33,4'ü sorunların daha çok öğrencilerden kaynaklandığını, %40'ı ders kitabından ve öğretmenden kaynaklandığını, ve % 26,6'sı ise zaman (ders süresinin yetersizliğinden) ve öğretmen kılavuz kitaplarından kaynaklandığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenler soru sorarken karşılaştıkları sorunları ve sorun kaynaklarını aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Katılımcı Ö4: “ Öğrencilerimizin birçoğu düşük gelirli ailelerin çocukları ve okul öncesi eğitimi alamamış olan çocuklar. Bu öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin düşük olması nedeniyle soruları anlayamıyorlar. Ders işlerken bunu göz önünde bulundurduğumuzda ders süresinin yetmemesi, konuları yetiştirememe gibi sorunlarla karşılaşmıyoruz.”

Katılımcı Ö3: “Öğretmen olarak sorunun biraz da kendimden kaynaklandığını düşünüyorum. Bloom taksonomisini biliyor olsam da, taksonomiye göre soru hazırlamak zor. Yüzeysel bir bilgi yeterli olmuyor. Bunun yanında öğrenci ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarında da bize yardımcı olacak sorular bulunmuyor.”

Sonuç ve Tartışma

Çalışma sonucunda sınıf öğretmenlerinin açık uçlu ve kapalı uçlu soruları tercih ettikleri, soruları daha çok dersin anlaşılıp anlaşılmadığını ve ön bilgileri ölçmek için kullandıkları bulgularına ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin sordukları soruların çoğunlukla hatırlama ve anlama düzeyinde kaldığını; daha üst düzey becerileri ölçmeye yönelik sorular yöneltilmediklerini, çünkü eğitim-öğretim faaliyetlerinde bu üst düzey faaliyetlerin kazandırılmadığını vurgulamışlardır. Sınıflarda özellikle bilgiyi hatırlamaya ve anlamaya yönelik sorulara ağırlık verildiği bulgulanmıştır.

Erkuş ve Kılıç (2015) yaptıkları çalışmada, sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejilerini derslerde yoğun bir şekilde kullandıklarını, soruları daha çok dikkat çekme ve değerlendirme amacıyla kullandıklarını, genellikle bilgi ve değerlendirme düzeyinde soru sorduklarını bulgulamışlardır. Koray ve Yaman (2002) tarafından fen bilgisi öğretmenlerinin soru sorma becerileri üzerine yapılan başka bir çalışmada ise; öğretmenlerin sorularını daha çok Bloom sınıflandırmasının en alt basamakları olan bilgi, kavrama ve uygulama düzeyinde hazırlamış oldukları ve üst düzey düşünme becerilerini gerektiren analiz, sentez düzeyindeki sorulara çok az yer verdikleri tespit edilmiştir. Kılıç'ın (2010) yaptığı araştırma sonucuna göre sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, programda yer alan tarih konuları ile ilgili sordukları ölçme

değerlendirme amaçlı sınav sorularının %94.3'ü bilişsel alanın alt düşünme basamaklarına, % 5.7'si ise, üst düzey düşünme basamaklarına hitap etmektedir. Bay'ın (2011) okul öncesi öğretmenleriyle yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin ağırlıklı olarak bilgi düzeyinde soru sordukları ve değerlendirme düzeyinde hiç soru sormadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Arseven, Şimşek ve Güden' in (2016) coğrafya öğretmenlerin hazırladıkları soruları analiz ettiği çalışmasının sonucunda da üst düzey soru azlığı dikkat çekmektedir. Bu araştırmalarda elde edilen bulguların araştırma sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenler, soru sorarken karşılaştıkları sorunların genellikle öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Çıkrıkçı (1999) çalışmasında, baba öğrenim düzeyi arttıkça çocukların okula hazır bulunuşluk ölçeğinden aldığı puanların arttığını bulgulamıştır. Bu çalışmaya benzer olarak Erkan (2011), yaptığı araştırmada üst sosyo-ekonomik gruptaki çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerinin, alt sosyo-ekonomik gruptaki çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Odak grup görüşmesine katılan öğretmenler göç alan Gaziantep şehrinin sosyo- ekonomik düzeyi düşük kesiminde ve zorunlu hizmet bölgesinde görev yapmaktadır. Öğretmenler öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinden kaynaklanan eksiklikleri gidermeye çalıştıkları için müfredatı yetiştirme kaygılarını daha fazla hissetmektedirler. Soru sorma dersin hemen hemen her aşamasında kullanılmasına rağmen, eğitim öğretim etkinlikleri hatırlama ve anlama üzerine çıkamadığı için öğrencilere yöneltilen sorular da bu üst düzey bilişsel becerileri ölçmeye yönelik kullanılamamaktadır. Erkuş ve Kılıç (2015) çalışmalarında soru sorarken karşılaştıkları sorunların genellikle öğrenci ve ders kitabından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Hazır bulunuşluk düzeyinin öğrenciden kaynaklanan bir durum olduğu göz önüne alındığında bu çalışmanın da araştırma bulguları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine göre soru sorarken karşılaşılan sorunların en önemli kaynaklarından biri de ders kitaplarıdır. Alan yazında ders kitaplarındaki sorularla ilgili yapılan çalışmalarda (Şanlı ve Sezer, 2018; Şanlı, 2019; Yang, Wang ve Xu, 2015) coğrafya ders kitaplarındaki üst düzey soruların azlığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda yapılan araştırmanın sonuçları bu sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Borrich (2014) soru sorarken yaygın olarak gözlemlenen sorunlardan kaçınmak için önerilerde bulunmuştur: Soru sorma amacı belirlenmeli, aşırı karmaşık sorular sorulmamalı, sıra dışı cevaplara hazır olunmalı, hatalı bile olsa öğrencinin cevabını tamamlaması beklenmeli ve sorular bir cezalandırma ya da utanma aracı olarak kullanılmamalıdır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılan öneriler aşağıda belirtilmiştir:

Üst düzey soru hazırlama becerisi, öğretim programlarında hedeflenen fakat uygulamaya geçirilmekte sorun yaşanan bir idealdir. Bu anlamda öğretmen kılavuz kitapları başlangıçta alan uzmanları tarafından hazırlanan, örnek sorulardan oluşan soru örnekleri ile zenginleştirilmelidir. Öğretmen kılavuz kitaplarının yanında öğrenci ders kitaplarındaki sorular da bilişsel basamaklara göre düzenlenmelidir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde çalışan öğretmenler ve öğrenciler için kılavuz kitaplarına ve ders kitaplarına ek olarak yardımcı kaynaklar hazırlanmalıdır.

Lisans eğitiminde öğretmen adaylarına verilen ölçme-değerlendirme dersinin -soru sorma stratejileri bağlamında- işlevselliği konusunda araştırmalar yapılması gerektiği

düşünülmektedir. Lisans programlarında nitelikli soru sormaya ilişkin ayrı bir ders okutulabilir.

Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerdeki öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerindeki eksikliği gidermek amacıyla çalışmalar yapılmalıdır.

Kaynakça

- Altun, G. (2010). *Mesleğin ilk yıllarındaki öğretmenlerle deneyimli öğretmenlerin soru sorma teknikleri arasındaki farklar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bilkent Üniversitesi. Ankara.
- Aristoteles (1996). *Aristoteles, kategoriler*, (Çev: S. Babür). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Arseven, A., Şimşek, U. & Güden, M. (2016). Coğrafya dersi yazılı sınav sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisi'ne göre analizi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 243-258
- Aydemir, Y. ve Çiftçi, Ö. (2008). Edebiyat öğretmeni adaylarının soru sorma becerileri üzerine bir araştırma (Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2). 103-115.
- Bay, N. D. (2011). *Okul öncesi öğretmenlerine verilen soru sorma becerisi öğretiminin etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bekman, S. (1998). *Eşit fırsat: Anne-çocuk eğitim programının değerlendirilmesi*. İstanbul: Anne-Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları.
- Bloor, M., Frankland, J., Thomas, M. & Robson, K. (2001). *Focus groups in social research*. London: SAGE.
- Borrich, D. G. (2014). *Etkili öğretim yöntemleri*. 8. Basım. (Acat, B., Çeviri) Nobel Yayıncılık.
- Büyükalın F., S. (2002). *Soru-cevap yöntemine ilişkin öğretimin öğretmenlerin soru sorma düzeyi ve tekniklerine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükalın F., S. (2004). *Soru sorma sanatı*. Ankara: Asil Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çıkrıkçı, S. (1999). *Ankara il merkezindeki resmi banka okullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ile aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(1), 95-107.

- Cuccio- Schirripa, S., & Steiner, H. E. (2000). Enhancement and analysis of science question level for middle school students. *Journal of Research in Science Teaching*, 37(2), 210-224.
- Ekinci, C. E. (2011). Bazı sosyoekonomik etmenlerin Türkiye’de yükseköğretime katılım üzerindeki etkileri, *Eğitim ve Bilim*, 36 (160), 281-297.
- Erkan, S. (2011). Farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okula hazır bulunuşluklarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 186-197.
- Erkuş, B., ve Kılıç, D. (2015). Sınıf öğretmenlerinin soru sorma stratejileri ve karşılaştıkları sorunlar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(5), 230-243.
- Geçer, K. (2004). *Temel eğitim ikinci kademe birinci sınıf Türkçe öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde soru sorma stratejileri üzerinde bir araştırma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Gibbs, A. (1997). “Focus groups”, *Social Research Update*, 19. <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU19.html>. İndirme Tarihi: 21.03.2020.
- İskamya, U. (2011). *Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının soru sorma tercihleri ile ortaöğretim kurumları giriş sınavlarında sorulan soruların Bloom Taksonomisi’ne göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.
- Kadayıfçı, H., ve Kaynak, K. (2017). Üst bilişsel soru sorma stratejilerinin öğrencilerin soru sorma düzeylerine etkisi: 9. sınıf kimya dersi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(3), 702-721.
- Kılıç, D. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarih konuları ile ilgili soru sorma becerilerinin Bloom Taksonomisi’ne göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koray, Cansüğü Ö., Yaman, S. (2002) Fen bilgisi öğretmenlerinin soru sorma becerilerinin bloom taksonomisine göre değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 10(2), 317-324.
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom’s Taxonomy: an overview, *Theory into Practice*, 41(4), 212-218.
- Krueger, R.A. & Casey, M.A. (2000). *Focus groups: a practical guide for applied research*. California: SAGE.
- Morgan, D.L. (1997). *Focus groups as qualitative research*. California: SAGE.
- Robbins, A.(1995). *İçindeki devi uyandır*. (B. Dişbudak, Çeviri Ed.). İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Şanlı, C. (2019). Coğrafya öğretmenleri ve coğrafya öğretmen adaylarının soru sorma stratejileri üzerine bir araştırma. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(42), 25-40.
- Şanlı, C. & Sezer, A. (2018). Analysis of spatial thinking in high school level geography textbook questions, in Çetin, T., Şahin, A., Mulalic, A, Obralic, N. (eds.) *New*

- Teddlie, C. ve Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of mixed methods research*, 1(1), 77-100.
- Tomul, E. & Celik, K. (2009). The relationship between the students' academics achievement and their socioeconomic level: cross regional comparison, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 1199–1204.
- Yang, D., Wang, Z. & Xu, D. (2015). A comparison of questions and tasks in geography textbooks before and after curriculum reform in china. *Review of International Geographical Education Online*, 5 (3), 231- 248
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.